

Vantaan kaupungin lausunto

Lausuntopyyntökysely

Kysymykset

Kysymyksiä uudistuksen tavoitteista

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistamisen tavoitteena on kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä hillitä palveluista aiheutuvia kustannuksia 3 miljardilla eurolla vuoteen 2029 mennessä.

1. Voidaanko uudistuksella kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä parantaa palvelujen yhdenvertaista saatavuutta?

- a.kyllä
- b.kyllä pääosin
- c.ei pääosin X
- d.ei
- e.ei kantaa

Voidaanko esityksellä kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä parantaa palvelujen yhdenvertaista saatavuutta? Jos ei, niin miten ehdotusta tulisi siltä osin muuttaa?

Vantaan kaupunginvaltuusto totesi lausunnossaan 7.11.2016 sote- ja maakuntauudistuksesta vastauksena samaan kysymykseen:

"Palveluiden yhdenvertainen saatavuus edellyttäisi, että yksityinen sektori hakeutuu tuottamaan valinnanvapauden piiriin kuuluvia palveluita kattavasti ympäri maata.

Esityksessä tulisi olla mahdollisuus maakuntakohtaisesti ottaa huomioon maakunnan erityisolosuhteet ja tehdä ratkaisuja muun muassa palvelujen järjestämisestä ja tuottamisesta ottaen huomioon paikalliset tuotantorakenteet ja investointimahdollisuudet.

Uudenmaan maakunta on väestömäärältään 23 kertaa suurempi kuin pienimmät maakunnat. Itsehallintoalueille asetettu tavoitteet ovat suurelta osin Uudellamaalla jo saavutettu.

Maakuntien erilaisuuden huomiotta jättäminen ei edesauta väestön terveys- ja hyvinvointieroja kaventamista. Osa maakunnista jää voimavaroiltaan heikoiksi erityisesti erikoissairaanhoidon ja sosiaalihuollon erityispalvelujen järjestäjinä. Maakuntien koon ja tuotantomahdollisuuksien vaihtelu heikentää yhdenvertaisuutta ja vaikuttaa siihen, millaiseksi monituottajamalli tosiasiallisesti muodostuu. Maakuntien mahdollisuudet omaan palvelutuotantoon vaihtelevat eri puolilla maata ja osalla maakuntia on heikot edellytykset turvata palvelujen yhdenvertainen saatavuus. Järjestämisvastuullisia alueita (18) on liikaa ottaen huomioon kaikkien alueiden tasapuolisen mahdollisuuden selvittää niille siirrettävistä tehtävistä.

Pelkkä järjestämisvastuun siirtäminen kunnilta maakunnille ei yksin paranna kansalaisten yhdenvertaisuutta palvelujen saamisessa eikä kansalaisten yhdenvertaisuutta. Myös palvelujen tuottamisen täytyy tukea yhdenvertaisuuden ja palveluintegraation tavoitetta.

Segregaatio, asunnottomuus ja maahanmuuttajataustaisen väestön keskittyminen kaupunkeihin ovat yhteiskunnallisia haasteita, joiden hallinnassa tärkeintä on kaikkien peruspalveluiden yhteen toimivuus. Uudenmaan alueella maahanmuuttajat keskittyvät erityisesti pääkaupunkiseudun kaupunkeihin. Nyt esitettävä uudistus voi heikentää tämän yhteistyön edellytyksiä siirtäessään sote-palvelut toiselle organisaatiolla, toiseen rahoituskanavaan ja erilaisille maantieteellisille vastuualueille. Uudistuksessa on otettava huomioon pääkaupunkiseudun erityisasema segregaation torjunnassa. "

Lakiluonnoksen vaikutusarvioinneissa on todettu ehdotuksen voivan vaikuttaa myönteisesti palvelujen saatavuuteen, mutta yhdenvertaisuuden ja integraation toteutumiseen kannalta esitykseen sisältyy ongelmallisia elementtejä ja kysymyksiä. Vaikutusarviot liittyvät esimerkiksi rahoitusjärjestelmään ja sen ohjausvaikutukseen, asiakkaiden tosiasialliseen kykyyn hyödyntää valinnanvapautta sekä palvelujärjestelmän polarisoitumiseen hyvin ja huonosti pärjäävien palveluihin sekä palvelujen integraation heikkenemiseen. Yhdenvertaisuuden toteutumisen arvioidaan edellyttävän uudentyyppejä asiakasta tukevia toimia kuten asiakasohjausta, neuvontaa ja tietoa eri vaihtoehtoista.

Lisäksi mallin arvioidaan vaativan vahvaa ja uudentyypeistä järjestäjän tuottajaan kohdistamaa ohjausta. Vahvan ohjauksen vaatimuksen kanssa ristiriidassa on kuitenkin se, että tosiasiaassa maakunnan mahdollisuudet ohjata palvelutuotantoa ovat ehdotetussa mallissa rajalliset. Valittu järjestelmä on markkinaohjautuva. Maakunnalla ei ole riittäviä mahdollisuuksia huolehtia lain tavoitteiden toteutumisesta. Yhdenvertaisuus edellyttää järjestäjän vahvaa ohjausta, mutta tähän ei ole edellytyksiä.

Lasten ja nuorten palvelujen osalta esitetyssä valinnanvapausmallissa on kehitettävää ja muutettavaa. Valinnanvapauden toteutuessa esitetyllä hyvä yhteistyö kunnan eri sektoreiden välillä heikentyy. Esimerkiksi Vantaalla sitä on vuosikymmenten aikana alueellisesti rakennettu ja suunniteltu niin kutsuttuna perhekeskus-toimintamallina. Valinnanvapausmalli sopii kovin huonosti tähän kokonaisuuteen ja jopa estää lasten ja lapsiperheiden palveluiden koonnin perhekeskuksiin. Valinnanvapausmalli estää kokonaiskuvan muodostamisen perheiden tilanteesta, tarpeista ja vaikeuttaa yhteistä kehittämistoimintaa hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Kokonaiskuvan puuttuminen estää järjestelmässä tiedolla johtamisen. Osa kokonaisuuksista hajoaisi vielä hankittavaksi maksuseteleillä, asiakasseteleillä ja henkilökohtaisilla budjeteilla.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen rakentuu jatkossa toisaalta kunnan toimenpiteistä ja toisaalta maakunnan sosiaali- ja terveystalouden toiminnasta, erityisesti ennaltaehkäisevällä saralla. Näiden eri toimijoiden jatkuva vuoropuhelu, yhteinen tavoitteiden asettelu ja yhteistyö on välttämätöntä laajojen kansanterveyttä edistävien tavoitteiden saavuttamiseksi.

Terveys- ja hyvinvointierojen kaventaminen ei tapahdu pelkästään sote-palvelujen rakennetta muuttamalla. Erojen kaventuminen edellyttäisi samaan aikaan kuntien vastuulle jäävien hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen liittyvien tehtävien.

2. Edistääkö uudistus tarkoituksenmukaisella tavalla asiakkaan vaikutusmahdollisuuksia omiin palveluihin?

- a. kyllä
- b.kyllä pääosin
- c.ei pääosin
- d.ei X
- e.ei kantaa

Vantaan kaupunginvaltuusto totesi lausunnossaan 7.11.2016 sote- ja maakuntauudistuksesta muun muassa, että osallistumisoikeuksia eivät ole pääosin turvattu esityksessä riittävällä tavalla.

Uudistuksen yhteydessä on ratkaistava se, miten asukkaiden vaikutusmahdollisuudet esimerkiksi palvelumuotoilun osalta ulotetaan kaikkiin palveluntarjoajiin erityisesti yksityissektorin kohdalla. Kansanvaltaisuuden periaatteiden ja osallistumisoikeuden kannalta ongelmallisinta on sääntelyn kokonaisuus, jossa vaaleilla valitun valtuuston valtaa on rajoitettu merkittävästi.

Asiakkaan vaikutusmahdollisuudet omiin palveluihinsa toteutuvat erityisesti alueilla, joilla on valinnan mahdollisuuksia. On kuitenkin tärkeää huomata, että esitettävä valinnanvapausmalli on monimutkainen ja vaikeasti hahmotettava. Sote-palvelujen luonteesta johtuen asiakkailta ja potilailla ei aina ole riittävästi tietoa valintansa perusteeksi. Valinnanvapaus voikin johtaa epätarkoituksenmukaisiin valintoihin. Palveluntuottajan tosiasiallinen vaikutusmahdollisuus asiakkaan valintoihin on merkittävä.

Kuten lain vaikutusarviossa todetaan, on epäselvää, millaiset asukkaiden vaikutusmahdollisuudet todellisuudessa ovat. Maakuntalaki takaa asukkaiden vaikutusmahdollisuudet maakunnan toimintaan, mutta se ei ulotu yhtiöiden ja yhteisöjen toimintaan. Vaikka hallintolakia ja julkisuuslakia sovelletaankin yritysten ja yhteisöjen toimintaan siltä osin kun ne ovat valinnanvapautuottajia, suuri osa toiminnasta siirtyy avoimen julkishallinnon ulkopuolelle.

Nykyisen palvelusetelin kehittämällä saavutettaisiin yksinkertaisin ja kaikkien ikäluokkien näkökulmasta toimivin valinnanvapausmalli.

Laissa ei ole määritelty alaikäisen osalta mitään ikärajaa, jolloin hänen voitaisiin katsoa pystyvän päättämään omasta hoidosta, johon kuuluu myös terveysaseman valinta.

3. Antaako uudistus asiakkaalle riittävät mahdollisuudet hakeutua asiakkaan omaan tilanteeseen sopivaan palveluun?

- a. kyllä
- b.kyllä pääosin
- c.ei pääosin X
- d.ei
- e.ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Muutos tuo todennäköisesti ainakin väestötiheille alueille lisää palveluntarjontaa ja parantaa siten palvelujen saatavuutta. Asiakkaan pääsy suoran valinnan palveluihin todennäköisesti nopeutuu. Vaikutukset voivat olla alueellisesti epätasaiset ja alueellinen erilaisuus hankaloittaa yhdenvertaisuutta.

Kuten lakiesityksen vaikutusarvioissakin todetaan, niin käynnistämisvaiheessa nopeasti toimivilla ja osaavilla henkilöillä on parhaat mahdollisuudet valita haluamansa palveluntuottaja.

Asiakasohjauksessa ja neuvonnassa tulee huolehtia siitä, että iäkkäät ja vammaispalvelujen asiakkaat sekä muut erityisryhmät pystyvät hyödyntämään yhdenvertaisesti valinnanvapautta muun väestön kanssa.

Vaikutusarvioissa arvioidaan hyvin kriittisesti asiakasvaikutuksia. Vaikutusarviossa todetaan muun muassa että suoran valinnan palvelujen tuottajan mahdollisuus tarjota asiakkaalle eri maksusta lisäpalveluja voi johtaa eriarvoistumisen lisääntymiseen. Palvelujen tuottajille voi syntyä kannuste houkutella asiakkaikseen vain henkilöitä, jotka kykenevät ostamaan lisäpalveluja ja ohjata palvelujen käyttäjiä tarjoamiinsa maksullisiin lisäpalveluihin tai tuottamiinsa työterveydenhuollon palveluihin. Asiakkaan mahdollisuus hakeutua omaan tilanteen kannalta sopivaan palveluun voi olla toteutumatta, koska sote-keskukset voivat rajata palveluiden hakijoiden määriä (listautuminen).

Valinnanvapauden toteuttaminen edellyttää vahvaa viestintää ja tiedottamista, jotta kansalaiset pystyvät arvioimaan eri palvelutuottajia ja tekemään oman terveytensä kannalta tarkoituksenmukaisia valintoja. Tämä edellyttää asiakkaan helposti tulkittavien ja selkeiden laatumittareiden rakentamista. Asiakkaan käytettävissä valinnanvapauden tukena tulisi olla julkiset laatuksiteerit ja hoitotulosten yhteiset arviointikriteerit mittareineen. Näitä kriteerejä ovat esimerkiksi hoidon oikea-aikaisuus, vaikuttavuus, osaaminen, tehokkuus, turvallisuus ja hoidon saamisen tasa-arvo.

Lukuisten ja vaihtuvien palveluntuottajien valvonta ei hoidu pelkällä omavalvontasuunnitelmalla. Erityisesti jos hoidon saatavuus ja saavutettavuus on tuottajien välillä samalla tasolla. Ikäihmisen ja vammaisen oikeus ja mahdollisuus vaihtaa palveluntuottajaa tulee turvata esimerkiksi asumispalveluissa.

Uusimmat digitalisaation ja sosiaalisen median välineet tulee ottaa käyttöön, jotta ihmiset tavoitetaan ja palveluista tulee helppokäyttöiset. Sähköinen asiointi ja ihmisten voimaannuttaminen itsehoitoportaaleilla jakaa vastuuta omasta hyvinvoinnistaan ja terveydestään huolehtimisesta myös asukkaille itselleen.

Todellinen onnistuminen valinnanvapauden toteuttamisessa vaatii monessa suhteessa paljon tietojärjestelmiltä. Näiden kehittäminen on iso ponnistus. Valinnan tekeminen vaatii ymmärrettävää tietoa eri palvelutarjoajien palveluista ja palvelujen laadusta sekä tukea valintojen tekemiseen. Tarvittavaa tietoa ei ole kuitenkaan saatavilla valinnanvapauden toteutumisen alkuvaiheessa. Tietopohjan ylläpitäminen tulee olemaan haastava ja uusia resursseja vaativa tehtävä, joka edellyttää uudenlaista osaamista myös asukkailta. Tuottajien ja järjestäjän sekä asiakkaan välisen tiedonkulun onnistuminen on valinnanvapausuudistuksen onnistumisen kannalta erittäin kriittinen tekijä. Uudistuksen yksityiskohtien tarkennuttua tarvitaan vähintään 2-3 vuotta valinnanvapausmallin edellyttäminen monen toimijan välisten tietojärjestelmien toteuttamiseen. Kuten lakiesityksen vaikutusarvioissa todetaan, tarvittavien tietojärjestelmien kehitystyö on vasta aluillaan, joten tiedon saaminen alkuvaiheessa tulee olemaan puutteellista. Järjestelmän sisäänajo edellyttää mittavaa viestintää, asukkaiden perehdyttämistä ja palveluohjausta.

4. Jos asiakkaalla on laaja-alaisia palveluntarpeita, toteutuuko uudistuksessa asiakkaan mahdollisuus saada tarpeen mukaisella tavalla yhteen sovitettuja palveluita?

- a.kyllä
- b.kyllä pääosin
- c.ei pääosin
- d.ei X
- e.ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Vaikka integraatio on lakiesityksen tavoitteena, järjestelmän moninaisuus ei tue integraatiota. Kuten lakiesityksen vaikutusarvioissa todetaan monituottajamalli voi vaikeuttaa sote-palvelujen integraation toteutumista asiakkaan näkökulmasta. Palvelujen yhdenvertaisen saatavuuden ja integraation varmistaminen monimutkaistuu, kun ne toteutuvat sopimusohjauksen ja seurannan kautta. Ohjauksen läpäisevyyttä hankaloittaa, että maakunnan ja kaikkien tuottajien välille ei synny sopimus- tai muuta ohjaussuhdetta tai se toteutuu välillisesti.

Kuten vaikutusarviossa todetaan, integraation toteuttaminen voi olla haastavaa. Valinnanvapausmalli heikentää maakunnan kykyä toteuttaa sosiaali- ja terveystalouden palvelujen integraatiota alueellaan. Tämä on seurausta siitä, että kaikki palvelutuotanto ei ole suoraan maakunnan hallinnollisen ohjauksen piirissä, vaikka eräänlainen portinvartijuus säilyykin maakunnalla. Maakunnan ja kaikkien tuottajien (maksu- ja asiakassetelituottajat ja henkilökohtaisella budjetilla hankittavien palvelujen tuottajat) välille ei synny edes sopimussuhdetta, jossa toiminnan ehtoja voitaisiin täsmentää. Maakunta ei solmi niiden kanssa sopimuksia eikä niihin sovelleta hyväksymismenettelyä, jossa maakunta voisi asettaa niiden toimintaa koskevia ehtoja.

Asiakassuunnitelma on keskeinen palveluintegraation toteuttamisen väline, mutta sen toteuttaminen jää yhteistyötahdon ja yhteistyökäytäntöjen varaan. Palveluntuottaja ei ole maakunnan hallinnollisessa ohjauksessa. Integraation toteutuminen edellyttää palveluketjujen ja hoitokokonaisuuksien huolellista määrittelyä, kehittämissyhteistyötä sekä sopimusohjausta ja seuranta. Nämä eivät ole kaikki valmiina vuoden 2019 alussa. Lisäksi tiedon integraatio ei toteudu järjestelmän käynnistysvaiheessa.

Sekä vertikaalinen että horisontaalinen integraatio ovat tärkeitä erityisesti paljon palveluita tarvitsevien kohdalla, jotta palvelutarpeeseen osataan vastata tarkoituksenmukaisesti, vaikuttavasti ja taloudellisesti. Olennainen kysymys on miten laaja-alaisesti palveluja tarvitsevien ihmisten hoidon ja palvelutarpeen arvio toteutetaan. Asiakkaan laaja ja monimuotoinen palveluntarve lisää integraation tarvetta. Mitä laajempi ja monimuotoisempi palveluntarve on, sitä vähemmän todellista valinnanvapautta tosiasiallisesti on. Asiakas ei myöskään aina itse kykene arvioimaan eri palvelukokonaisuuksia vaan hän tarvitsee siihen tukea.

Vaikuttavuuden arviointi tulee olla sisään rakennettu palvelujen tuottamiseen ja palvelun vaikuttavuutta pitää pystyä arvioimaan ammattimaisesti.

Lakiesityksen vaikutusarvioissa todetaan, että uudistus voi johtaa palveluntuottajien palvelujen erilaistumiseen palvelujen käyttäjien tarpeiden mukaan. Tämä tarjoaa mahdollisuuksia yhdenvertaisuuden lisääntymiseen esimerkiksi siten, että asiakkaan kielelliset ja kulttuuriset tarpeet otetaan huomioon. Vaarana voi kuitenkin vaikutusarvioiden mukaan olla liian pitkälle menevä erilaistuminen siten, että palvelujärjestelmä polarisoituu hyvin ja huonosti pärjäävien palveluihin. Paljon palveluja tarvitsevien kokonaishuolenpidon siirtäminen suoran valinnan palveluista maakunnan liikelaitoksen vastuulle lisää riskiä näiden muutenkin syrjäytymisvaarassa olevien ihmisten syrjäytymiseen normaalipalveluista.

5. Antaako uudistus riittävät edellytykset saavuttaa 3 miljardin euron kustannusten kasvun hillinnän tavoite?

- a.kyllä
- b.kyllä pääosin
- c.ei pääosin
- d.ei X
- e.ei kantaa

Palveluntuottajat eivät kilpaile hinnalla, koska kaikille tuottajille maksetaan sama kapitaatioperusteinen korvaus. Maksuseteli ja asiakasseteli eivät sisällä nykyistä palvelusetelin ominaisuutta, jossa asiakas maksaisi omavastuun. Tämä vaikeuttaa maakunnan kustannusten kasvun hillintää. Tuottajille suunniteltu kapitaatiomaksu, jossa ikäkriteerit painottuvat jopa 80 %, ei edesauta säästötavoitteen toteutumista ikääntyneen väestömäärän voimakkaassa kasvussa. Kapitaatiomaksu kasvaa siis väijäämättä vuosittain ilman tuottavuusvaatimusta väestön ikääntymisen vuoksi.

Vantaan kaupunginvaltuus totesi lausunnossa sote- ja maakuntauudistuksesta 7.11.2016: "*Uudistuksen toteutuminen aiheuttaa väistämättä ylimenokaudella merkittäviä lisäkustannuksia. Merkittävimmit lisäkustannukset syntyvät valtakunnallisesta palkkaharmonisoinnista, ICT-ratkaisuista sekä maakunnallisten yhtiöiden pääomittamisesta sekä niiden käyttöpääoman turvaamisesta. Lisäkustannuksia aiheuttavat myös jatkossa toteutettavat kiinteistöjärjestelyt. Riskinä on myös nykyisen kunnallisen eläkejärjestelmän rahoittaminen, mikäli perustettavien maakunnallisten yhtiöiden eläkevalinnat epäonnistuvat. Näitä ei ole otettu lainkaan huomioon esitetyissä taloudellisissa laskelmissa.*

Kuntien taloudellinen asema tulee voimakkaasti heikkenemään rahoitusvolyymin puolittuessa ja samanaikaisesti velkapääoman pysyessä muuttumattomana. Kuntien taloudellisen aseman heikkenemisellä on merkittävä vaikutus julkisen sektorin taloudellisen kestävyysvajeen tasapainottamisessa, mikä tulisi ottaa samanaikaisesti huomioon maakuntauudistuksen taloudellisia vaikutuksia laskettaessa. Muutos aikaansaa useiden vuosien epävarmuuden tilan ja keskittymisen organisaatorakenteisiin ja toimintamallien yhtenäistämiseen kustannusten kasvua hillitsevien kehittämistoimenpiteiden sijaan.

Kustannusten hillitsemiseksi kehittämisen painopiste on oltava erityisesti asiakaslähtöisissä palveluketjuissa, jotta kustannusten kasvun hillintää voidaan saavuttaa tulevaisuudessa. Kustannusten hallinnan kannalta on tärkeä pystyä kontrolloimaan hoitoketjua perustasolta erityistasolle. Luonnoksen mukaisessa mallissa maakunnalla ei ole tähän tuottajille kannustimia. Siksi tuottajille tulee luoda kannustinratkaisu jo ennen lain voimaantuloa.

Maakunnan hallintoa koskeva sääntely tulee arvioida uudelleen, koska maakunnan palvelutuotannon ohjausjärjestelmä ei tue tavoitetta hillitä palvelujen kustannuksia.

Esityksessä ei ole myöskään selostettu, miten aiotut säästöt on tarkoitus saada aikaan. Kustannusten kasvun hillinnän kannalta keskeistä on myös palvelulupauksen sisältö ja sitovuus, jonka merkitys on lakiluonnoksessa vielä täsmentymätön.

Kokonaisarviota kustannusten kasvun hillinnästä on mahdoton tehdä, koska tietoa vallinnanvapauden, monikanavarahoituksen ja tulevan valtionosuusjärjestelmän mallista ei ole. Kokonaisarvio kustannusten kasvun hillinnästä tulee esittää viimeistään valinnanvapautta, monikanavarahoitusta ja tulevaa valtionosuusjärjestelmää koskevien säädösten yhteydessä."

Kuten nyt lausunnolla olevan lakiesityksen vaikutusarvioissa todetaan niin kustannusriskein hallitseminen edellyttää maakunnalta hyvää suunnittelu- ja ennakointikykyä. Valtioneuvoston asetuksilla voidaan edelleen muuttaa muun muassa tuottajien rahoituksen yksityiskohtia. Tämä sopii huonosti maakunnan itsehallinnolliseen asemaan. Maakunnan päättäessä tarjota asukkailleen säädettyä laajemman suoran valinnan palveluvalikoiman, kustannusten kasvun riski kasvaa. Asiakkaan valinnanvapaus yhdistettynä kapitaatiokorvaukseen luo tuottajille helposti kannustimen asiakkaiden haitalliseen valikoitumiseen.

Taloudellisten tavoitteiden toteutuminen edellyttäisi käytännössä palvelutuotannon tuntuvaa tehostumista, hoidon vaikuttavuuden tuntuvaa lisääntymistä tai palveluintegraation parantumista niin, että palvelutarvetta voidaan ehkäistä mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Ehdotettu järjestelmä johtaa kokonaisuutena siihen, että talouden ohjaus on vaikeaa. Palvelun tuottajalla ei ole intressiä hillitä maakunnan kustannusten kasvua. Ehdotetun järjestelmän heikkous on integraation puute ja palvelutuotannon hajanaisuus.

Julkisen talouden näkökulmasta on perusteltua, että kunnille turvataan taloudelliset edellytykset toteuttaa itsehallintonsa puitteissa ennaltaehkäiseviä palveluja. Tästä saatava hyöty hillitsee maakunnan kustannusten kasvua.

6. Toteutuuko demokratia esityksessä riittävällä tavalla? Jos ei, miten esityksen kansanvaltaisuutta voisi vahvistaa?

-

- a.kyllä
- b.kyllä pääosin
- c.ei pääosin X
- d.ei
- e.ei kantaa

Valinnanvapauslaki esitetyssä muodossaan heikentää maakuntavaltuuston vaikutusmahdollisuuksia

Vantaan kaupunginvaltuusto totesi antamassaan lausunnossa sote- ja maakuntauudistuksesta 7.11.2016:

”Suorilla vaaleilla valitun maakunnan valtuuston asema on epäselvä ja ongelmallinen kansanvallan näkökulmasta. Vahvassa valtion ohjauksessa oleva maakuntien itsehallinnollinen asema tulee olemaan heikko.

Luonnoksessa valtionhallinnolla on mahdollisuus ohittaa maakunnan valtuusto hallinnollisilla päätöksillä. Maakunta ei ole kuntien tapaan aidosti itsehallinnollinen yksikkö eikä toisaalta selvästi osa valtionhallintoakaan. Maakunnasta on syntyvässä suorilla vaaleilla valitun valtuuston ja valtionhallinnon yhdessä johtama hallinnon taso, jonka ylintä päätösvaltaa käyttävät maakuntavaltuusto ja valtioneuvosto.

[...]

Kansalaisen näkökulmasta valtion, maakunnan ja kunnan työnjako tulee olla selkeä. Asukkaalle tulee tietää, missä asioissa hänen tulee pyrkiä vaikuttamaan kunnan, maakunnan tai valtiollisten vaalien tai vaikutusjärjestelmien kautta. Tämä koskee esimerkiksi kuntalain mukaista kunnan tehtävää asukkaiden hyvinvoinnin edistämiseen.

Kyseessä on historiallinen esitys kansalliseksi ratkaisuksi perustuslain 121 § 4 momentissa tarkoitettusta itsehallinnosta kuntia suuremmilla hallintoalueilla ja se linjaa merkittäväällä tavalla itsehallinnon ja kansanvaltaisuuden periaatteen toteuttamista pitkälle tulevaisuuteen. Ehdotuksen perusteluista ei selviä, miten mallin on arvioitu täyttävän perustuslain kansanvaltaisuuden periaatteen ja itsehallinnon periaatteiden vaatimukset. Ehdotus herättää kysymyksen, kuinka paljon itsehallinto voi erota kuntatasolla ja maakuntatasolla ja kuinka paljon vaaleilla valitun maakuntavaltuuston toimivaltaa voidaan kaventaa loukkaamatta kansanvaltaisuuden periaatetta. [...]

Demokratian toteuttamisessa tulisi säädöksiin kirjata myös lähidemokratian periaatteet ja kannustaa luomaan uudenlaisia osallistumisen muotoja muun muassa julkinen palautemahdollisuus valinnanvapauden piirissä ja muista palveluista. Valinnanvapaus osaltaan toteuttaa suoraa demokratiaa palvelujen käyttäjien näkökulmasta."

Kansanvallan periaatteen ja kansalaisten todellisten vaikuttamismahdollisuuksien kannalta merkittävä muutos on, että nyt lausuttavana oleva esitys siirtää nykyisin järjestämisvastuussa olevalta taholta päätös-, ohjaus- ja vaikutusvaltaa julkisen sektorin ulkopuolelle. Siirtymässä olennaista ja ongelmallisinta on se, että valta ei siirry sellaisenaan kansalaiselle vaan merkittävässä määrin palveluntuottajille. Kansalainen on lisääntyvässä määrin kuluttajaan rinnastettavassa asemassa. Sosiaali- ja terveyskeskus on osin nykyisen perusterveydenhuollon järjestäjän roolissa. Esimerkiksi maksusetelin avulla se voi ohjata asiakkaita muille palveluntuottajille ilman järjestämislain mukaan järjestämisvastuussa olevan maakunnan minkäänlaista kontrollia.

Edellä mainittujen valtioneuvoston ohjauksen lisääntymisen ja toisaalta järjestämisroolin heikkenemisen ja palveluntuottajan roolin muuttumisen myötä on syytä arvioida maakunnan ja maakuntavaltuuston roolia. Alun perin sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen tavoite oli siirtää järjestämisvastuu vahvemmille hartioille, tehostaa integraatiota ja lisätä asukkaiden valinnanvapautta. Valinnanvapauslakiluonnoksen yhteydessä on kuitenkin syytä kysyä, onko päätösvaltaa siirretty palveluntuottajille niin, että erityisesti perusterveydenhuollossa maakunnan järjestämisvastuu on kutistunut rahoitusvastuuksi.

7. Edistääkö uudistus toimintatapojen muutosta ja uusien palveluinnovaatioiden käyttöönottoa, millä voidaan varautua tulevaisuuden haasteisiin?

- a.kyllä
- b.kyllä pääosin X
- c.ei pääosin
- d.ei
- e.ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Valinnanvapaus luo mahdollisuuksia uudistaa toimintatapoja ja ottaa käyttöön innovaatioita. Tavoitteen saavuttaminen riippuu siitä, millaiseen toimintaan rahoitusmalli kannustaa. Riskinä on, että järjestelmä kannustaa asiakkaan edun sijaan tuottajan edun mukaisiin ratkaisuihin.

Innovaatioiden toteutuminen edellyttää laaja-alaista näkemystä tavoitteista ja tarvittavista muutoksista. Innovaatioiden käyttöönotto edellyttää lähes poikkeuksetta suuria muutoksia muun muassa työn tekemisen prosesseissa, professioiden rooleissa ja tehtävissä sekä uuden osaamista.

Kysymyksiä lakiluonnoksen yksityiskohdista

8. Sosiaali- ja terveydenhuollon valinnanvapauslakiluonnoksen 3 luvussa säädettäisiin asiakkaan suoran valinnan sosiaali- ja terveyspalveluista.

8a. Ovatko säännökset suoran valinnan palveluista riittävän selkeitä siltä osin, mitkä palvelut kuuluvat yhtiöitettävien valinnanvapauspalveluiden piiriin ja mitkä kuuluvat maakunnan liikelaitoksen tuottamiin palveluihin?

- a.kyllä
- b.kyllä pääosin
- c.ei pääosin X
- d.ei
- e.ei kantaa

Jos ei, miten olisi tarkoituksenmukaista määritellä ne perusteet, joilla maakunnat määrittelevät tarkemmin sote-keskuksissa tuotettavat perustason ja laajennetun perustason palvelut?

Vapaamuotoiset huomiot

Laissa tulisi selkeästi mitkä palvelut kuuluvat suoran valinnanvapauden piiriin ja miltä osin maakunta voi määritellä laajan valinnanvapauden palvelut. Eräiltä osin esitys on tältä osin epäselvä. Esimerkiksi sosiaalihuollon palvelujen tilanne on vielä epäselvä.

Yksittäisiä palveluja olennaisempaa on se miten palveluketjujen kokonaisuus rakennetaan.

Ehdotuksessa jää epäselväksi, mikä on maakunnan ja sen liikelaitoksen tosiasiallinen mahdollisuus toimia niissä tapauksissa, joissa markkinoilla ei ole riittävästi toimijoita. Epäselvää on esimerkiksi se, edellyttääkö tilanne käytännössä suoran valinnanvapauden piiriin kuuluvan toiminnan yhtiöittämistä. Maakunnan liikelaitoksella ei voi olla alkuvaiheessakaan ylimääräistä resurssia siltä varalta, että markkinoilla ei ole tarjontaa vaan toiminnan täytyy olla tehokkaasti mitoitettua.

Muun muassa palveluseteli ja henkilökohtainen budjetointi ovat hyviä valinnanvapautta lisääviä palvelun tuottamisen tapoja, mutta niiden laajentaminen edellyttää järjestelmien integrointia ja palveluohjauksen lisäämistä – ja siihen liittyvän osaamisen päivittämistä.

8b. Turvaako maksusetelijärjestelmä maakunnalle riittävät ohjaus- ja vaikutusmahdollisuudet järjestämisvastuun kannon näkökulmasta?

- a.kyllä
- b.kyllä pääosin
- c.ei pääosin
- d.ei X
- e.ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Valinta annetaan asiakkaalle, jolloin markkinat määrittävät miten tuotanto järjestyy. Maakunnan tuottajille asetettavat kriteerit ovat ratkaisevassa asemassa laadukkaan palvelun järjestämisvastuussa, samoin tuottajien taustojen selvittäminen ja asiakkaan valintaa tukevan informaation järjestäminen kansalaisille. Kapitaatorahoitteisessa mallissa kilpaillaan vain laadulla ja hintakilpailua ei synny. Tämä vaikeuttaa muun muassa 3 miljardin euron säästötavoitteen saavuttamista.

Järjestämisvastuun todellinen sisältö muuttuu ehdotetun valinnanvapausjärjestelmän sekä maakuntalainsäädännön myötä. Järjestämisvastuu on organisaation vastuuta palvelujen saatavuudesta, rahoituksesta ja tuotannon järjestämisestä. Järjestämisvastuussa olevan tahon on puututtava asiaan, mikäli kansalainen ei saa hänelle kuuluvia palveluja tai kansalaisia ei kohdella yhdenvertaisesti. Ehdotetussa mallissa tuotanto voi jakaantua niin sirpaleiseksi ja monimuotoiseksi, että kokonaisuuden hallinta on ongelmallista suuren maakunnan alueella. Järjestämistehtävään perinteisesti kuuluvia elementtejä siirtyy järjestelmässä tuotanto-organisaatioille. Esimerkiksi maksusetelin myötä suoran valinnan palvelun tuottaja toimii roolissa, joka aiemmin kuului järjestämisvastuun piiriin. Ehdotuksen mukaan maakunnalla ei käytännössä ole mahdollisuutta ohjata tai valvoa palveluntuottajan toimintaa siten kuin valinnanvapauden toteutuminen ja tosiasiallinen järjestämisvastuu edellyttäisi.

8c. Onko maksusetelijärjestelmässä sote-keskuksen oikeuksista ja velvollisuuksista säädetty tarkoituksenmukaisesti?

- a.kyllä
- b.kyllä pääosin
- c.ei pääosin X
- d.ei
- e.ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Nykyistä palvelusetelimallia olisi tullut kehittää maksusetelijärjestelmän sijaan.

Lakiesityksen mukaan sote-keskuksella säilyy kokonaisvastuu asiakkaan palvelukokonaisuudesta, palvelun laadusta ja vaikuttavuudesta sekä maksusetelipalvelun tuottajan tekemistä virheistä silloinkin, kun asiakas käyttää maksuseteliä. Malli korostaa asiakkaan vastuuta. Sote-keskuksella ei kuitenkaan ole juuri mahdollisuutta puuttua asiaan, jos se esimerkiksi havaitsee maksusetelipalvelun laadussa ongelmia. Malli edellyttäisi asiakaspalautteeseen aktiivista ja nopeaa reagointia ja valvontaa. Kokonaisvastuun hajautuminen liikelaitoksen, maakunnan, suoran valinnan palvelun ja maksusetelipalveluntuottajan välillä voi aiheuttaa viivästyksiä ja heikentää palvelujen integraatiota.

8d. Mahdollistaako maksusetelijärjestelmä asiakkaalle riittävät mahdollisuudet vaikuttaa tarvitsemiensa palvelujen toteutukseen?

- a.kyllä
- b.kyllä pääosin
- c.ei pääosin X
- d.ei

e.ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Asiakkaan valinnanvapaus on riippuvainen siitä missä määrin sote-keskus antaa asiakkaalle mahdollisuuden käyttää maksuseteliä.

Maksusetelin arvon määrittäminen voi olla hankalaa niin, että se on sekä kustannuksiltaan tarkoituksenmukainen että tyydyttää asiakkaan tarpeet ja hoidolliset toiveet. Käytäntö tulee osoittamaan miten hyvin asiakas voi kulloinkin vaikuttaa palvelujen toteutukseen.

Nykyistä palvelusetelijärjestelmää olisi tullut kehittää maksusetelijärjestelmän sijaan.

Ainakaan uudistuksen käynnistyksen alkuvaiheessa ei ole olemassa välttämättömiä tietojärjestelmiä, jotka tukevat asiakkaan mahdollisuutta vaikuttaa palvelun tuottajan valintaan sekä laadun seurantaan.

9. Lakiluonnoksen 4 luvussa säädettäisiin asiakkaan mahdollisuuksista valita maakunnan liikelaitos ja sen toimipiste. Antavatko säännökset asiakkaalle tarkoituksenmukaiset mahdollisuudet valita palvelujen tuottaja?

- a.kyllä
- b.kyllä pääosin
- c.ei pääosin X
- d.ei
- e.ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Ehdotus ei anna asiakkaalle kokonaisuuden kannalta tarkoituksenmukaisia mahdollisuuksia valita palvelun tuottaja.

Ehdotuksen mukaan asiakkaan tulisi voida valita syksyllä 2018 suoran valinnan palvelun tuottajansa. Aikataulu on hyvin ongelmallinen. Asiakkaan todellinen valinnanvapaus on riippuvainen siitä, miten maakunnan perustason ja laajennetun perustason kuuluvat sosiaali- ja terveydenhuollon suoran valinnan palvelut saadaan siirrettyä sosiaali- ja terveystieteiden tuotantovastuulle siirtymäaikana viimeistään 1.1.2021.

Asiakkaiden valintamenettelystä ja muutoksista voi alkuvaiheessa aiheutua melkoisesti työtä. Asiakkaan valintaa tukevien monen toimijan välisen tietojärjestelmän rakentaminen vie useita vuosia. Kuten lakiluonnoksen vaikutusarvoissakin todetaan, uudistuksen yksityiskohtien tarkennuttua tarvitaan vähintään 2–3 vuotta valinnanvapausmallin edellyttäminen tietojärjestelmien toteuttamiseen.

4 luvun 18 §:n ensimmäisessä lauseessa on sanottu, että asiakas saa palvelut liikelaitokselta, jonka asukas hän on. Tätä ei liene tarkoitettu.

Valinnanvapaus muissa kuin suoran valinnan palveluissa voi johtaa nykyisen sairaalaverkon rakenteiden muutoksiin.

10. Lakiluonnoksen 5 luvussa säädettäisiin asiakassetelin käytöstä asiakkaan valinnanvapauden lisäämisessä.

10a. Ovatko säännökset asiakkaan aseman ja oikeuksien näkökulmasta tarkoituksenmukaisia?

- a.kyllä
- b.kyllä pääosin X
- c.ei pääosin
- d.ei
- e.ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Asiakkaan näkökulmasta järjestelmä on monimutkainen.

Nykyistä palvelusetelijärjestelmää kehittämällä järjestelmä toimisi asiakkaan näkökulmasta paremmin. Palvelusetelijärjestelmässä kunta määrittää palvelun sisällön ja asettaa palveluntuottajan hyväksymiskriteerit.

10b. Turvaako asiakassetelijärjestelmä maakunnalle riittävät ohjaus- ja vaikutusmahdollisuudet järjestämisvastuun kannon näkökulmasta?

- a.kyllä
- b.kyllä pääosin
- c.ei pääosin X
- d.ei
- e.ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Maakuntavaltuusto ja hallitus eivät pysty riittävästi vaikuttamaan järjestämisvastuullaan oleviin tehtäviin. Maakunnalla pitäisi olla mahdollisuus asettaa hyväksymiskriteerit asiakassetelipalvelun tuottajalle.

Maakunnan ohjauksen läpäisevyyttä ja oikeudellisen vastuun toteutumista hankaloittaa lakiesityksen vaikutusarvion mukaan se, että verkostomaisessa rakenteessa ja maksu- ja asiakasseteliltä sekä henkilökohtaista budjettia käytettäessä maakunnan ja kaikkien tuottajien välille ei synny sopimus- tai muuta ohjaussuhdetta tai se toteutuu välillisesti. Suoran valinnan palvelun tuottajalla on kokonaisvastuu asiakkaan palvelukokonaisuudesta sekä palvelun laadusta ja vaikuttavuudesta. Epäselväksi jää vaikutusarvioidenkin mukaan se, miten tämä toteutuu ja miten laadun seurannan kriteerit valikoituvat.

Lakiesityksen vaikutusarvossa todetaan erityisiä riskejä aiheuttavan maksuseteliin liittyvät säännökset, tuottajien kyky määrittää enimmäisasiakasmääränsä yhdistettynä asiakkaiden haitalliseen valikoitumiseen eli kermankuorintaa sekä markkinoiden jakautumisriski valinnanvapausjärjestelmän käynnistyessä.

Asiakassetelillä tarjottavilla palveluilla voi olla heikentävä vaikutus maakunnan sairaaloiden henkilöstön riittävyyteen ja sairaaloiden palveluihin.

Kaikkiin maakuntiin ei vaikutusarvion mukaan saada riittävästi järjestelmän hallinnoinnin edellyttämää erityistä osaamista ja resursseja sekä maakuntahallintoon että liikelaitokseen kuin myös maakunnan omiin yhtiöitettäviin palveluihin. Uusia hallinnollisia tehtäviä liittyy toimeenpanossa muun muassa korvausten laskemiseen, palvelutuottajien ilmoittautumiseen, sopimusten tekemiseen, järjestäjätoiminnan perustamiseen ja hallinnointiin, tietojärjestelmien hankintaan, asukkaiden informointiin, tuottajien rekisteröintimenettelyn luomiseen.

Maakunta päättäisi tarkemmin missä palveluissa asiakasseteli otetaan käyttöön. Maakunnan tulisi varmistaa asiakassetelin käyttö vähintään 15 % niistä perustason kuuluvista palveluista, jotka eivät ole saatavilla suoran valinnan palveluina tai henkilökohtaisella budjetilla ja jotka eivät ole kiireellisiä, julkisen vallan käyttöä. Tällaisia numeerisesti sitovia määräyksiä ei tulisi sisällyttää lakiin.

10c. Ovatko asiakassetelijärjestelmän käyttöönottoa koskevat maakunnan päätöksentekoa koskevat rajaukset riittäviä ja turvaavatko ne asiakkaan valinnanvapauden toteutumisen?

- a.kyllä
- b.kyllä pääosin
- c.ei pääosin X
- d.ei
- e.ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Kysymys on hyvin tulkinnanvarainen.

Maakunnan liikelaitos vastaa asiakkaan sosiaali- ja terveyspalvelujen tarpeen arvioinnista, terveydenhuoltoa koskevan hoitopäätöksen teosta ja sosiaalihuoltoa koskevan hallintopäätöksen teosta. Epäselvää on tekeekö sen uudessakin järjestelmässä riittävän koulutuksen saanut asiantuntija.

Sosiaali- ja terveyspalvelujen ydinosamisen lisäksi maakunnissa korostuu strategisen johtamisen ja sopimusoikeuden osaamisen suuri tarve. Palveluntuottajia ohjataan ja seurataan tietojärjestelmien kautta. Valinnanvapausjärjestelmä joudutaan käynnistämään ilman suunnittelun ja toiminnan edellyttämää riittävää tietopohjaa. Uusi ohjaus- ja seurantajärjestelmä sekä maksatusjärjestelmän muodostaminen vaatii resursseja ja aikaa. Uudistus edellyttää uusien neuvonta-, maksatus-, hyväksymis-, arviointi-, seurantatehtävien myötä tarvittavaa uutta hallinnollista henkilöstöä.

Asiakassetelillä tarjottavilla palveluilla voi olla heikentävä vaikutus maakunnan liikelaitoksen henkilöstön riittävyyteen ja palveluiden saatavuuteen.

Asiakasseteli tulee kohdistumaan pääosin erikoissairaanhoidon palveluihin, jotka ovat jo tällä hetkellä valinnanvapauden piirissä julkisen terveydenhuollon osalta koko maan alueella. Asiakassetelin myötä julkista erikoissairaanhoidtoa joudutaan merkittävästi yhtiöittämään

11. Lakiluonnoksen 6 luvussa säädettäisiin henkilökohtaisen budjetin käytöstä asiakkaan valinnanvapauden lisäämisessä. Mahdollistavatko säännökset asiakkaalle riittävät mahdollisuudet vaikuttaa tarvitsemiensa palvelujen toteutukseen?

- a.kyllä
- b.kyllä pääosin
- c.ei pääosin X
- d.ei
- e.ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Henkilökohtaisen budjetin käyttö vahvistaa asiakkaiden itsemääräämisoikeutta, jos budjetin käyttöön on tarjolla riittävästi tukea. Henkilökohtainen budjetti ovat sinällään hyvä väline. Se kuitenkin eroavat palvelusetelistä siinä, että henkilökohtaisen budjetin on riitettävä asiakkaan palveluun. Tästä syntyy jonkinlainen kustannusriski ja mahdollisuus erimielisyyksiin asiakkaan/edunvalvojatahojen kanssa.

Järjestämisvastuun, itsemääräämisoikeuden ja subjektiivisten oikeuksien yhdenvertaisen toteutumisen välille voi henkilökohtaista budjettia käytettäessä syntyä vaikea ristiriita. Julkisella vallalla on viimekätinen, perustuslakiin perustuva velvollisuus turvata, että jokaisella on riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut.

Lain vaikutusarvioiden mukaan henkilökohtainen budjetti on järjestämistapaan uusi ja aiheuttaa hallinnollista työtä muun muassa palvelutarpeen arviointiin, henkilökohtaisen budjetin laadintaan ja seurantaan sekä maksatukseen liittyen. Henkilökohtaiseen budjettiin liittyy myös huomattava kustannusriski. Maksu- ja asiakasaseteitä sekä henkilökohtaista budjettia käytettäessä maakunnan ja kaikkien tuottajien välille ei lainkaan synny välitöntä sopimus- tai muuta ohjaussuhdetta tai se jää välilliseksi.

Henkilökohtaisen budjetin määräytyminen ja laskentaperiaatteet ovat epäselvät ja mahdollistavat suuriakin poikkeavuuksia maakuntien kesken, mikä taas heikentää yhdenvertaisuutta silloin kun asioidaan toisessa maakunnassa. Henkilökohtaista budjetointia Suomessa tällä hetkellä vasta lähinnä pilotoitu ja palvelusetelitäkin kokeiltu vain rajoitetuissa palveluissa. Asiakkaan palvelukokonaisuuksien hallinnasta näiden avulla ei ole laajaa kokemusta.

Ongelmia voi syntyä henkilökohtaisen budjetoinnin ja palvelukokonaisuuksien kustannusten koordinoidusta hallinnasta. Riskinä voi olla myös hallinnollisen työn kasvaminen, varsinkin kun uudistuksia tuodaan yhtä aikaa täytäntöön.

12. Valinnanvapauslainsäädännön myötä esitetään potilaslakiin ja sosiaalihuollon asiakaslakiin lisättäväksi uusi luku päätöksenteon tukemisesta (tuettu päätöksenteko).

Valinnanvapauslainsäädäntöön sisältyisi potilaille ja asiakkaille erilaisia valinnanmahdollisuuksia (muun muassa suoran valinnan palvelut, maksuseteli, asiakasseteli ja henkilökohtainen budjetti). Näissä erilaisissa valintatilanteissa asiakkaat voivat tarvita tukea valintoja tehtäessä. Onko tuettua päätöksentekoa koskevat säännökset tarkoituksenmukaisia?

- a. kyllä

- b. kyllä pääosin X
- c. ei pääosin
- d. ei
- e. ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Asiakasohjausta tulee vahvistaa nykyisestä ja ohjauksen sisältöön on panostettava. Tuetussa päätöksenteossa on oleellista, että tuen antaja pystyy puolueettomasti ja riittävällä asiantuntemuksella tukemaan päätöksentekoa

Uusi toiminto lisää hallinnon kuluja ja edellyttää myös toimivia tietojärjestelmiä sekä palvelujen laadun seurantaa.

13. Lakiluonnoksen 7 luvussa säädettäisiin palvelun tuottajien hyväksymis- ja sopimusmenettelyistä.

13a. Ovatko säännökset hyväksymismenettelyistä uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

- a.kyllä
- b.kyllä pääosin
- c.ei pääosin X
- d.ei
- e.ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Lakiesityksen mukaan maakunta voi asettaa laatua, saatavuutta ja palveluketjuja koskevia ehtoja tuottajille. Tällä voi olla maakuntien välillä asukkaita eriarvoistava vaikutus maakuntien kesken, jos näitä ei ole valtakunnan tasolla määritelty.

Lakiesityksessä mainitaan mahdollisesta tuottajien akkreditoinnista, mutta sitä ei kuvata lakiluonnoksessa tarkemmin. Akkreditointi olisi edellytys suoran valinnan palvelujen tuottajiksi hyväksymiselle. Akkreditoinnin kriteerien tarkempi määrittely selvitetään jatkovalmistelussa. Tämä on tärkeä tekijä uuden valinnanvapausjärjestelmän toiminnassa ja olisi tullut olla tiedossa lakiluonnoksessa.

Tuottajien hyväksymis- ja sopimusmenettelyt aiheuttavat maakunnille runsaasti hallinnollista työtä ja edellyttävät uudenlaista sopimusoikeudellista osaamista sekä sitovat runsaasti asiantuntijaresursseja.

13b. Ovatko säännökset sopimusmenettelyistä uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

- a.kyllä
- b.kyllä pääosin
- c.ei pääosin
- d.ei X
- e.ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Sopimismenettelystä tulee varsin monimutkainen järjestelmä, joka todennäköisesti lisää muutoksenhakubyrokratiaa. Sopimusmenettelyyn ja sen ohjeistukseen pitäisi panostaa erillisesti jo nyt.

Maksuseteli- ja henkilökohtaisen budjetin palvelutuottajat eivät tee sopimusta suoran valinnan tuottajan eivätkä maakunnan kanssa. Tämän vuoksi niiden ohjaaminen on vaikeaa.

Maakunnan ja suoran valinnan palvelujen tuottajan välisestä sopimuksesta todetaan muun muassa että siinä tulee olla tieto siitä, miten palvelun tuottaja tulee toimittamaan maakunnalle seurannan edellyttämät tiedot sekä miten tuottaja toteuttaa maakunnan palvelustrategiaa ja palvelulupauksen sekä asiakkaiden palvelukokonaisuuksiin ja palveluketjuihin samoin kuin palvelujen yhteensovittamiseen liittyviä ehtoja. Sopimukseen kirjattavat asiat ovat osin yleisluonteisia ja myös niiden kirjaaminen sopimukseen toiminnan käynnistymisvaiheessa on haasteellista.

Lakiesityksen mukaan suoran valinnan palvelun tuottajan on tehtävä toiminta-alueellaan yhteistyötä maakunnan ja kuntien kanssa hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi maakunnan kanssa tekemässään sopimuksessa määritellyllä tavalla. Koska kunnat eivät kuitenkaan ole sopimuksen osapuolia, kuinka varmistetaan, että kuntien terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen osaaminen ja tietoa otetaan huomioon.

14. Lakiluonnoksen 8 luvussa säädettäisiin palvelujen tuottamisesta ja palvelun tuottajien velvoitteista. Ovatko säännökset uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

- a.kyllä
- b.kyllä pääosin X
- c.ei pääosin
- d.ei
- e.ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Säännökset vaikuttavat tarkoituksenmukaisilta ja asiallilta. Toteutuminen ja käytännön toimeenpanon haasteet ovat merkittäviä. Sopimusten toteutumisen seurantaan ja potilas/asiakasturvallisuuden seurantaan on panostettava huomattavasti. Omavalvonta ei ole riittävä tapa valvoa palvelutuotantoa. Myös asiakas- ja potilasvalitusten käsittely tulee työllistämään ja vaatii valmistautumista sekä toimintakykyisen organisaation. Suoran valinnan palvelun tuottajan velvoitteena on muun muassa ilmoittaa julkisessa tietojärjestelmässä enimmäismäärä asiakkaista. Tietojärjestelmien toimivuus on tärkeä edellytys velvoitteen toteutumiselle.

15. Lakiluonnoksen 9 luvussa säädettäisiin palvelun tuottajalle suoritettavista korvauksista.

15a. Ovatko suoran valinnan palveluita koskevat kiinteän maksun osuus ja sen määräytymistä koskevat edellytykset riittäviä turvaamaan palvelujen riittävä rahoitus?

- a.kyllä
- b.kyllä pääosin

- c.ei pääosin
- d.ei X
- e.ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Kapitaatioperuste on ongelmallinen, sillä listaukseen perustuva kapitaatiokorvaus ei välttämättä turvaa eniten hoitoja tarvitsevien palveluja. Jos kriteereissä pääpaino asetetaan ikääntymiseen, tuottajien toimintamahdollisuudet eriytyvät maakunnasta riippuen. Toisaalta malli kaventaa kilpailua selvästi nykyisestäään, kun hinnoilla ja kustannustehokkuudella kilpailu poistuu. Suurimpina haasteina on löytää tarkoituksenmukaiset kannustimet, vaikuttavuuden todentaminen, kokonaisuuden hallinta sekä osaoptimoinnin välttäminen. Nämä ongelmat voivat heijastua niin asiakkaalle, sote-tuottajien toimintakenttään kuin tuottajiinkin.

Korvausjärjestelmän tulisi perustua sellaisiin avoimesti määriteltuihin perusteisiin, jotka turvaisivat maakunnan asukkaille yhdenvertaisesti riittävät sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut. Korvausjärjestelmän olisi varmistettava maakunnan asukkaiden yhdenvertaista hoitoon pääsy ja palvelujen saatavuus sekä asiakkaan hoidon tarpeen yksilöllistä arviointia. Korvausten tulisi vahvistaa palvelujen saatavuutta ja tukea palvelun laatuun perustuvaa kilpailua tuottajien välillä. Yksityisten tuottamiin suoranalinnan sote-keskuksiin syntyy kahdenlaiset palvelut, yhtäältä kapitaatorahoituksella tuotettavat pelkistetyt palvelut ja toisaalta potilaan rahoittamat palvelut esimerkiksi ilta-aikaan. Osa potilaista ohjataan päivätoiminnasta jatkohoitoon omalla rahoituksella nopeampaan jatkohoitoon

15b. Ovatko säännökset muista korvauksista uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

- a.kyllä
- b.kyllä pääosin X
- c.ei pääosin
- d.ei
- e.ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Muita korvauksia voidaan käyttää silloin kun se olisi tarpeen alueellisten erityispiirteiden huomioimiseksi, kuten oman alueen sairastavuus ja pitkät etäisyydet. Erityispiirteiden huomioiminen on erityisesti Uudellamaalla tarpeen muun muassa suuren maahanmuuttajataustaisen väestönosuuden kasvun vuoksi. On epäselvää missä määrin Uudenmaan erityispiirteitä voidaan ottaa huomioon, jos alustavien rahoituslaskelmien mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon rahoitus Uudellamaalla pienenee 62 miljoonaa euroa.

Lisäksi säädettäisiin mahdollisuudesta antaa valtioneuvostolle asetus, jossa annettaisiin tarkempia säännöksiä suoran valinnan palvelujen tuottajille maksettavien muiden korvausten sisällöstä ja korvausten vähimmäismäärästä silloin kun tähän olisi valtakunnallisen yhdenvertaisuuden näkökulmasta perusteluta tarvetta. Epäselväksi jää kuitenkin miten valtakunnallista yhdenvertaisuutta arvioidaan jatkossa.

16. Lakiluonnoksen 11 luvussa säädettäisiin lain voimaantulosta. Ovatko 71 §:n mukaiset siirtymäsäännökset uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

- a.kyllä
- b.kyllä pääosin
- c.ei pääosin
- d.ei X
- e.ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Siirtymäsäännökset tulisi mitoittaa realistisesti ja porrastaa. Muutoin valinnanvapaus toteutuu vain isoissa maakunnissa, joiden kaupungit ovat yli 200 000 asukkaan kaupunkeja.

Lain on tarkoitus tulla voimaan 2019 alusta. Siirtymäsäännökset ovat kuitenkin hyvin tulkinnanvaraisia. Ehdotuksen mukaan maakunnilla olisi kaksi vuotta aikaa yhtiöittää ja siirtää sote-keskusten ja hammashoitoloiden tuotettavaksi valinnanvapauslaissa määritellyt perustason palvelut. Siirtymäaika päättyisi vuoden 2020 lopussa. Siirtymäsäännöksiä voidaan tulkita kuitenkin myös niin, että yksityisten palveluntuottajien ilmoittautuminen maakunnan palveluntuottajiksi alkaisi jo heinäkuussa 2018 ja asiakkaat voisivat listautua sosiaali- ja terveyskeskuksiin marraskuussa 2018.

Siirtymäaika on välttämätön. Uudistuksen toimeenpano on siirtymäajankin puitteissa haasteellista. Nopeampi aikataulu ei olisi realistinen esimerkiksi tarvittavien laajojen uusien tietojärjestelmien valmistumisen kannalta. Siirtymäaika on toteutettava niin, että valinnanvapaus otetaan käyttöön samanaikaisesti julkisten ja yksityisten palveluntuottajien osalta, aikaisintaan vuoden 2021 alusta.

Siirtymäaika tulisi porrastaa siten, että laajennetun perustason palvelut saatettaisiin valinnanvapauden piiriin aikaisintaan 2023.

Asiakkaiden valikointi markkinoiden avaamisvaiheessa vaikuttaisi pitkäkestoisesti eri toimijoiden asemaan ja kokonaiskustannustenkehitykseen. Palveluntuottajia on kohdeltava samalla tavoin riippumatta siitä, omistaako ne yksityinen tai julkinen taho.

17. Antaako esitys maakunnille riittävät edellytykset järjestämisvastuun toteuttamiseen?

- a.kyllä
- b.kyllä pääosin
- c.ei pääosin X
- d.ei
- e.ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Maakuntien uusi vaativa tehtävä on palveluketjujen ja palvelukokonaisuuksien yksityiskohtainen määrittelytyö. Siinä on huomioitava myös valinnanvapausjärjestelmässä olevat tuottajat mahdollisine alihankkijoineen ja maksusetelituottajineen sekä maakunnan liikelaitoksen henkilökohtaisen budjetin ja asiakassetelipalvelujen tuottajat. Myös yhteys kuntaa jäävään palvelutuotantoon muun muassa kouluterveydenhoitajiin ja -kuraattoreihin tulisi varmistaa.

Suurissa maakunnissa syntyy markkinoille ongelmia ja ristiriitoja, joita maakunta ei pysty ratkaisemaan määräyksillä. Koko lainsäädäntökokonaisuuden ongelma on, että se perustuu

määräysten voimaan valtion taholta lähtien. Valinnanvapauteen pitäisi liittyä myös markkinoiden vapaa toiminta ja monipuolinen kilpailuasetelma, jos aiotaan välttää kustannusten rajulta kasvulta.

Maakunnan tehtävät edellyttävät mittavaa ja osaavaa hallintoa. Maakunnan liikelaitoksella on merkittävä tosiasiallinen asema vaikuttaa palveluihin. Onkin mietittävä vielä, kuinka varmistetaan, että maakunnan yhtiö kykenee toimimaan kilpailukykyisenä markkinoilla, jos se joutuu esimerkiksi ylläpitämään muita toimijoita laajempaa palveluvalikoimaa?

Julkisen palvelutuotannon nykyinen toiminta hankintalainsäädännön, tiukan omavalvontavelvoitteen ja demokraattisen päätöksenteon vaatimuskentässä aiheuttanee sen, että kilpailun ja valinnanvapauden alettua julkinen palvelutuotanto ei ole samoissa lähtöasemissa yksityisten yritysten kanssa hintakilpailukykyisyydessä.

Vaikutusarvioissa on nostettu esille moni uusi maakunnan hallinnollinen tehtävä joka tulee edellyttämään uutta hallintoa ja henkilöstöä. Asiakkaan valinnan tueksi tulee tarjota erilaisia neuvontapalveluja ja julkista tietoa, jotka myös ovat uusia tehtäviä maakunnille. Hallinnollinen työ liittyy esimerkiksi eri maakuntien hinnoitteluperiaatteisiin ja laskutuskäytäntöihin, kriteeristöihin, maksatukseen. Maakunta vastaa myös palvelujen tuottajien toiminnan valvonnasta, mikä lisää hallintoa. Maakunta ylläpitää julkisessa tietoverkossa olevaa luetteloa suoran valinnan palvelujen tuottajista ja asiakaseteleillä palveluja tuottavista toimijoista. Maakunta ottaa vastaan asiakkaan ilmoituksia, asiakkaan valinnan ilmoittaminen palveluntuottajalle sekä asiakkaan siirtymistä koskevien tietojen välittämistä. Tämä kaikki tulisi olla käytössä vuoden 2019 alussa.

18. Antaako esitys riittävät edellytykset sosiaali- ja terveydenhuollon markkinoiden syntymiseen?

- a.kyllä
- b.kyllä pääosin X
- c.ei pääosin
- d.ei
- e.ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Laki avaa markkinat sote-palveluille hyvin laajasti. Tällä hetkellä kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon lopputuotepalvelujen ostot ovat noin 2,8 miljardia vuodessa, lakiesityksen mukaan valinnanvapausmarkkinat olisivat noin 8 miljardia euroa vuodessa.

Palveluntuottajille asetettavista ehdoista ja tuottajakorvauksista riippuu, miten markkinat lopulta muotoutuvat. Todennäköistä on, että terveydenhuollon markkinat syntyvät suuriin kaupunkikeskuksiin, mutta ei haja-asutusalueelle. Riskinä on sote-palvelujen markkinoiden keskittyminen yrityskauppojen myötä. Tuottajille asetettavat vaatimukset karsivat erityisesti suoran valinnan palvelujen tuottajista pois pienet yritykset.

Kapitaatorahoitteisessa mallissa kilpaillaan vain laadulla ja hintakilpailua ei synny. Tämä saattaa aiheuttaa sen, että tuottajan kate tehdään laatua heikentämällä.

18b. Antaako esitys riittävät edellytykset pienten toimijoiden toimimiseen sosiaali- ja terveydenhuollon markkinoilla?

- a.kyllä
- b.kyllä pääosin
- c.ei pääosin
- d.ei X
- e.ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Suoran valinnan palvelujen tuottajiksi kykenevät lähinnä suuremmat toimijat. Pienet toimijat voivat pyrkiä markkinoille suoriteperusteisten asiakasetelien, maksusetelien tai henkilökohtaisen budjetin piirissä olevien palvelujen kautta.

Järjestelmä tulee karsimaan pieniä yksityisiä tuottajia. Pienimmät toimijat ovat liian pieniä yhdistyessäänkään tarjoamaan kokonaisvaltaisia palveluita, jolloin vain pienten yritysten liittoutuminen suurten yritysten kanssa mahdollistaa niiden toiminnan osittain. Voidaan kysyä mikä on ison tuottajaorganisaation intressi tehdä yhteistyötä pienen toimijan kanssa.

Pienten toimijoiden riskinä on myös isojen ja vakiintuneiden toimijoiden markkinointi- ja viestintäresurssit: heti uudistuksen alussa isot toimijat voivat voimakkaasti markkinoiden saada johtavan markkinaroolin, jonka muuttaminen voi olla myöhemmin vaikeaa, koska ihmiset eivät useinkaan vaihda palveluntuottajaa.

19. Miten ihmisen lisääntyvä mahdollisuus valita palveluntuottaja ja vaikuttaa siten palveluihinsa vaikuttaa ihmisen hoitoon?

Parhaimmillaan valinnanvapaus ja sen myötä lisääntyvä kilpailu asiakkaista parantaa palvelun laatua. Todellisen hoidontarpeen sijaan hoidon saatavuutta ja asiakkaan saamaa palvelua ohjaavat liiketaloudelliset intressit. Uudistuksen vaikutus voi olla uudistuksen tavoitteiden vastainen.

20. Onko laki tarkoituksenmukainen hammashoidon näkökulmasta?

- a.kyllä
- b.kyllä pääosin
- c.ei pääosin X
- d.ei
- e.ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Erityisesti suun terveydenhuollossa tulee varmistaa ennaltaehkäisy ja sosiaali- ja terveystalouden integraation toteutuminen.

Lakiesityksen vaikutusarviossa todetaan, että suun terveydenhuoltoon voi liittyä paineita kustannusten noususta. On huolehdyttävä, etteivät suun terveydenhuollon asiakasmaksut nouse niin korkeaksi, että ne ovat esteenä hoitoon hakeutumiselle tai hoidon jatkuvuudelle.

Suun terveydenhuollon valinnanvapauden myötä muutokset palvelujen tuottamisessa ovat merkittäviä ja edellyttävät maakunnalta kehittämisysteistyötä tuottajien kanssa sekä toimivaa seurantajärjestelmää ja sopimusosaamista. Suoran valinnan palvelujen tuotannon yhtiöittämisvaatimus johtaisi rakenteelliseen muutokseen, jonka seurauksena arvioidaan pienten suun terveydenhuollon vastaanottojen määrän vähenevän.

Yksittäisessä tapauksessa valinnanvapaus voi johtaa tilanteeseen, jossa potilas siirtyy kalliiden hoitojen jälkeen toisen tuottajan listalle. Ehdotetussa rahoitusmallissa molemmat saavat kuitenkin saman korvauksen, vaikka kustannukset tulevat vain toiselle. Järjestelmä edellyttää tuottajalta melko suurta asiakaspopulaatiota ja suosisi tältä osin suuria tuottajia.

21. Onko uudistuksen vaikutukset arvioitu näkemyksenne mukaan oikein ja riittävästi?

- a.kyllä
- b.kyllä pääosin X
- c.ei pääosin
- d.ei
- e.ei kantaa

Vapaamuotoiset huomiot

Vaikutusten arviointi on tehty huolella ja laajasti ja siihen on kirjattu erittäin paljon merkittäviä riskejä. Onkin varsin outoa, että vaikutusten arvioinnissa esiin otettuihin merkittäviin riskeihin ei ole suhtauduttu riittävän vakavasti lain valmistelun aikana. Vaikutusarvioinnissa on hyvin nostettu esille positiiviset asiat ja riskit. Lakivalmistelun keskeneräisyys vaikuttaa kuitenkin siihen että vaikutusarvioinnissa on myös puutteita.

Taloudellisten vaikutusten arviointi on puutteellinen, valinnanvapauden taloudellisten vaikutusten arviointia hankaloittaa maakuntien laaja vapaus soveltaa mallia eri tavoin

Vaikutukset kolmannen sektorin tehtäviin, rooliin ja rahoitukseen tulevat olemaan merkittävät. Maakunta ei avusta järjestöjä, kuten kunnat ovat tehneet ja mikäli järjestö tavoittelee tuottajaroolia, muodostuu sen rooli toisenlaiseksi kuin se nykyään ymmärretään.

Uudistus vaikuttaa väistämättä kolmannen sektorin asemaan sosiaali- ja terveydenhuollon ja terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen alalla. Jatkossa on asioitava sekä kunnan että maakunnan kanssa. Maakuntavaltuuston mahdollisuus myöntää toiminta-avustuksia on tärkeä asia. Erilaisten avustusten hakuprosesseissa on tärkeää tehdä yhteistyötä myös kuntasektorin kanssa päällekkäisyyksien välttämiseksi.

22. Miten arvioitte uudistuksen vaikuttavan oman taustaorganisaationne tai jäsenorganisaatioidenne asemaan?

Vantaan kaupunginvaltuusto totesi lausunnossaan 7.11.2016 seuraavaa:

"Esitetystä muodossa toteutuessaan uudistus heikentää olennaisesti Vantaan kykyä vastata jäljelle jäävistä velvoitteistaan, kykyä rahoittaa vapaaehtoisia palveluja sekä erityisesti kykyä investoida nykyisessä määrin kaupungin ja sen infrastruktuurin ml. liikennejärjestelmän kehittämiseen. Veropohjaltaan vahvan kaupungin verorahoitusta leikataan voimakkaasti, lähtökohtaisesti enemmän kuin kaupungilta poistuisi sote-menoja. Erilaisten tasausmekanismien kautta muutoksia

tasataan, mutta lopputuloksena on joka tapauksessa suurempi riippuvuus valtionrahoituksesta. Omien verotulojen rooli ja sitä myötä rahoitusjärjestelmän kannustavuus heikkenee.

Kuntien rahoitusta koskevien uudistusten laskelmissa on lähtökohtaisena tasapainotilana pidetty tilannetta, jossa kuntien valtionosuuksia on vuodesta 2012 laskien leikattu vuositasolla noin 2 miljardilla eurolla ja jossa kunnat ovat velkaantuneet voimakkaasti koko 2000-luvun ajan – viime vuosina 1–2 miljardin euron vuositahdilla.

Uudistus tarkoittaa toteutuessaan kaupungin rahoituksen ja budjettivolyymien puoliintumista nykytilanteeseen verrattuna. Velkapääoma jää ennalleen, jolloin siihen liittyvän korkoriskin merkitys kasvaa entisestään.

Lisäksi on huomattava, että kaupungin peruspalvelujen investointitarpeet eivät juurikaan alene, sillä sosiaali- ja terveystoimen investoinnit ovat muodostaneet vain pienen osan kaupungin vuotuisista kokonaisinvestoinneista. Väestönkasvun jatkuessa voimakkaana korostuvat niiden edellyttämien investointien rahoitushaasteet entisestään kaupungin oman verorahoituksen roolin pienentyessä.

Kuntien itsehallinto kaventuu uudistuksen myötä merkittävästi. Muutos on erityisen suuri haaste johtamiselle. Johtamisen näkökulmasta muutos on voimakasta ja siihen kuuluu yllätyksellisyys, pirstaleisuus ja hallitsemattomuus. Muutos rikkoo kunnissa eri toimialojen keskinäisen toimivan yhteistyön asukkaiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi.

Rajapinta kuntiin jäävien terveyden edistämisen palvelujen ja maakunnan välillä jää epäselväksi lakiesityksessä."

Rajapinnat kunnan ja maakunnan välillä jäävät esityksessä epäselviksi. Palveluntuottajan yhteistyövelvoite kunnan kanssa jää myös epäselväksi. Pahimmissa tapauksissa tämä saattaa johtaa ennalta ehkäisevän työn ja ongelmien jälkihoidon välisen yhteyden katkeamiseen. Tämä lisää sekä kunnan että maakunnan taloudellista raskautta. Esimerkiksi maahanmuuttajien määrän kasvaessa sosiaali- ja terveyspalveluiden ja kunnan kotouttamistoimien saumaton yhteistyö on tärkeää.

Uudistuksessa tulee säilyttää kunnan yleinen toimiala nykyisessä laajuudessaan. Kuntien omistamien yhtiöiden edellytyksiä toimia markkinoilla ei tule kaventaa nykyisestä.

Kuntien mahdollisuudet edistää terveyttä ja hyvinvointia tulee varmistaa riittävällä resursoinnilla.

Hyvinvointia ja terveyttä edistetään usein myös kunnan ja kolmannen sektorin toimijoiden yhteistyönä. Motivaatio tukea kuntien toiminta-avustusten turvin toimivia paikallisia yhdistyksiä ja järjestöjä saattaa heiketä, kun sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämisvastuu siirtyy maakunnalle.

23. Muut vapaamuotoiset huomiot hallituksen esitysluonnoksesta.

Lakiluonnos on puutteellinen, huonosti valmisteltu ja sisältää niin paljon merkittäviä riskejä, että se tulisi ehdottomasti valmistella uudelleen.

Vastaavaa valinnanvapausjärjestelmää ei ole toteutettu missään muussa maassa. Näin suurten muutosten tulee olla erityisen huolella valmisteltu.

Suuri haaste valinnanvapausjärjestelmälle on sen tarvitsemien tietojärjestelmien ja tietopohjan puutteellisuus etenkin uudistuksen käynnistysvaiheessa. Toinen merkittävä puute on julkisten yhtiöiden toiminnan käynnistyminen eritahtisesti yksityisiin toimijoihin nähden.

Monituottajamalli esityksen mukaisena vaikeuttaa sote-palvelujen integraation toteutumista asiakkaan näkökulmasta, mikä on ristiriidassa lain alkuperäisten tavoitteiden kanssa. Uudistuksen suuri vaara on, että se polarisoi hyvin ja huonosti pärjäävien palveluihin eikä tasaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja. Suomessa on perustuslaissa turvattu (6§), että ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä.

Suomessa terveydenhuollon laatu on OECD-maiden huippua useilla mittareilla tarkasteltuna. Suomalaiset ovat yleisesti ottaen tyytyväisiä terveydenhuoltojärjestelmään sekä hoidon laatuun ja turvallisuuteen (OECD Economic Surveys: Finland 2012)

Luonnosta on arvioitu vaikutusarvioinneissa eräiltä osin varsin kriittisesti sillä oletuksella, että valinnanvapausjärjestelmä otetaan käyttöön viimeistään vuoden 2021 alusta. Esimerkiksi tietojärjestelmien uudistamisen on todettu olevan haasteellisesta jo tuolla aikataululla. Mikäli siirtymäaikaa ei ole vaan valinnanvapaus otetaan käyttöön vuoden 2019 alusta, tilanne muuttuu olennaisesti luonnoksessa esitettyä ongelmallisemmaksi. Tiedon täytyy kulkea luotettavasti ja nopeasti asiakkaan, palveluntuottajien ja maakunnan sekä sen liikelaitoksen välillä. Tiedolla johtaminen edellyttää toimivia järjestelmiä, joissa lisäksi huomioidaan käsiteltävän tiedon erityispiirteet, esimerkiksi tietosuoja.

24.Yksilöidyt säädösmuutosehdotukset.